

Targosz-Kretowa, Karolina / Jaczewski, Bohdan

Posiedzenie naukowe Działu Historii Nauk Społecznych

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 8/4, 613-615

1963

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

NOWI POLSCY CZŁONKOWIE MIĘDZYNARODOWEJ AKADEMII
HISTORII NAUKI

W czerwcu br. Międzynarodowa Akademia Historii Nauki powołała na członka korespondenta prof. dra inż. Eugeniusza Olszewskiego, kierownika Katedry Historii Techniki Politechniki Warszawskiej.

Jednocześnie prof. dr Bogdan Suchodolski, kierownik Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN, dotychczasowy członek korespondent, powołany został na członka rzeczywistego tej akademii.

POSIEDZENIA NAUKOWE DZIAŁU HISTORII NAUK SPOŁECZNYCH

I

Na posiedzeniu Zespołu Odrodzenia Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN w Krakowie w dn. 21 maja br. Janina Czerniatowicz wygłosiła referat *Wersja grecka ksiąg biblijnych w pracach biblistów polskich okresu Odrodzenia*.

Referentka, która opracowuje całość zagadnień grecożytki w Polsce w okresie Odrodzenia, zajęła się tu problemem biblistyki, omawiając stosunek polskich tłumaczy *Pisma świętego* do jego wersji greckiej. W uwagach wstępnych autorka uzasadniła przyjęte ramy chronologiczne referatu (lata 1551—1632) i jego metodę, motywując konieczność studiów w tej dziedzinie, nie opracowanej dotychczas, a bardzo ważnej dla pełnego obrazu recepcji greczyzny, a następnie scharakteryzowała przyczyny, które złożyły się na niezwykle bujny rozwój prac translatorских w Polsce w omawianym okresie. Rozwój ten wiązał się z ogarniającym Europę fermentem reformacji, zwróceniem się do wersji hebrajskiej i greckiej Biblii w obliczu sporów doktrynalnych, krytyką jej różnojęzycznych tekstów oraz z pracami nad przekładem Biblii na języki narodowe i nad jej wielokrotnymi edycjami. Rozważania rozpoczęła autorka omówieniem polskiego przekładu Nowego Testamentu dokonanego z inspiracji J. Seklucjana przez St. Murzynowskiego i wydanego w Królewcu w latach 1551—1553, w którym tłumacz po raz pierwszy sięgnął po tekst grecki, nawiązując równocześnie do wcześniejszych polskich przekładów opartych na *Wulgacie*. Z kolei autorka przedstawiła następne polskie tłumaczenia powstałe głównie w obozie różnowierczym, które przyczyniły się do realizacji również i przekładów katolickich (Biblia Leopolda z 1561 r., Biblia Brzeska z 1563 r. oraz jej pochodne). Referentka scharakteryzowała obszerniej postać i prace Szymona Budnego, szkicując zmiany jego poglądów w ocenie autentyczności i przydatności wersji greckiej — od jej początkowej afirmacji do przyznania pierwszeństwa wersji łacińskiej, posilkowanej tekstami w innych językach, zwłaszcza w znanym Budnemu staro-cerkiewno-słowiańskim. Autorka podniosła znaczenie przedmowy Budnego do wydania Nowego Testamentu z 1574 r., jako pierwszej w języku polskim introdukcji do badań biblijnych. Spośród następnych chronologicznie przekładów referentka scharakteryzowała bliżej tłumaczenie Nowego Testamentu M. Czechowica (1577 r.) oraz prace J. Wujka, który jako jedyny spośród biblistów katolickich posługiwał się swobodnie wersją grecką, korzystając przy tym bez uprzedzeń z doświadczeń różnowierczych poprzedników. W zakończeniu omówiła autorka ariańskie tłumaczenie Nowego Testamentu Smalcjusza i kalwińskie — D. Mikołajewskiego, kodyfikujące na długo tekst w postaci tzw. Biblii Gdańskiej z 1632 r.

W dyskusji po referacie prof. M. Plezia podkreślił fakt, iż w odróżnieniu od praktyki pracy dzisiejszych filologów biblista z XVI w. spełniał nieraz podwójne zadanie — ustalał brzmienie tekstu i przeprowadzał jego krytykę oraz dokonywał tłumaczenia. Dyskutant podniósł następnie, że nasilenie i aktualność sporów religijnych w XVI w. było niezwykle ożywczym bodźcem w rozwoju i doskonaleniu badań i metod filologicznych oraz zwrócił się do referentki z zapytaniem, z jakich wydań w greckiej wersji korzystali tłumacze polscy oraz jakie były ich poglądy na pierwotny język Biblii. Ks. dr W. Jurczak podkreślił rolę Budnego jako filologa i tłumacza, oraz znaczenie jego prac nieznanych jednak niestety w ówczesnej Europie.

Doc. F. Bielak poruszył kwestię korekty przekładu Wujka przeprowadzonej przez jezuitów oraz wspominał o zaginionych przekładach Skargi dokonywanych na własny użytek. Prof. P. Rybicki zapytał, czy istniała u polskich biblistów świadomość trudności adekwatnego oddawania terminów wynikająca z odmiennej natury różnych języków. Przewodniczący zebrania prof. H. Barycz zabierając w zakończeniu głos podkreślił aktualność podjętego przez doc. Czerniatowicz tematu, wypełniającego lukę w dotychczasowym stanie wiedzy o polskiej grezystyce. Zwrócił on uwagę na nieoczekiwaną i nową ocenę przekładu Leopoldy i odmienność od dotychczasowej oceny Biblii Brzeskiej oraz podniósł, że wyniki referatu rzucają nowe światło na ówczesną kulturę polską, skoro wielu spośród wspomnianych w referacie filologów zdobyło swą wiedzę w Polsce, przeważnie drogą autodidaktyki. W stosunku do tych tłumaczy, którzy otrzymali wykształcenie w obcych ośrodkach uniwersyteckich, wysunął prof. Barycz postulat szerszego uwzględnienia wpływów, jakie wywarły na ich tłumaczenia nabyte za granicą poglądy.

Karolina Targosz-Kretowa

II

21 maja br. odbyło się w Krakowie zebranie Zespołu Historii Metodologii, na którym mgr Henryk Dutkiewicz wygłosił referat *Problem społecznego uwarunkowania wiedzy we współczesnej socjologii* (w nawiązaniu do pracy Wernera Starka *Sociology of Knowledge*).

Po wstępnej informacji o przedmiocie i zakresie socjologii wiedzy, referent omówił ogólny zarys rozwoju socjologicznej problematyki wiedzy oraz zagadnienie społecznego uwarunkowania wiedzy w pracy W. Starka, poświęcając temu problemowi najwięcej uwagi.

Biorący udział w dyskusji (prof. P. Rybicki, doc. J. Dihm, doktorzy: P. Czartowski, I. Stasiewicz, A. Gella, Z. Bezwiński, magistrowie: M. Władyczanka, J. Sułowski, J. Kmicik) podkreślali wielokrotnie wartości referatu, który nie był jedynie streszczeniem poglądów Starka, ale i ich wnikliwą oceną. Dyskusja skoncentrowała się wokół trzech zagadnień: społecznego uwarunkowania wiedzy, celowości, analizowania poglądów Starka, problematyki ogólnej w historii nauki.

Stwierdzono, że w badaniach naukowych decyduje początkowo teoria, którą uczyony zastaje i bez której jego działalność jest niemożliwa, a dopiero na tym tle działa uwarunkowanie społeczne. Celowość przedstawienia poglądów Starka wynika m. in. z faktu podsumowania przez tego uczonego pewnego okresu badań.

Zagadnieniem, które wywołało szczególnie ożywioną dyskusję, była problematyka ogólna w historii nauki. Aktualnie w skali światowej istnieje problem specjalizacji i obrony przed specjalizacjami. Zajmowanie się problematyką ogólną chroni przed zacieśnianiem horyzontów. Podkreślono konieczność łączenia w pracach Zakładu wąskich problemów specjalistycznych z rzeczowo opracowanymi zagadnieniami ogólnymi.

Dyskutanci stwierdzili przy tym, iż referat mgra Dutkiewicza jest przykładem, jak wykorzystując swoją specjalizację można wnieść wkład do problematyki ogólnej.

Bohdan Jaczewski

WIZYTA DRA J. R. RAVETZA W POLSCE

W ramach wymiany pracowników nauki pomiędzy Zakładem Historii Nauki i Techniki PAN a uniwersytetem w Leeds¹ w okresie od 17 marca do 18 kwietnia br. bawił w Polsce angielski historyk nauki, dr Jerome R. Ravetz. Celem podróży było nawiązanie kontaktów z uczonymi polskimi zajmującymi się podobną problematyką. Przy okazji dr Ravetz wygłosił kilka odczytów oraz zwiedził ciekawsze zabytki.

W dn. 17—22 marca gość nasz przebywał w Poznaniu, gdzie przeprowadził m. in. z dr J. Dobrzyckim dyskusję nad swą pracą o genezie kopernikowskiej reformy astronomii, a 23 III w Toruniu, na wspólnym posiedzeniu Instytutu Historycznego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika i miejscowego oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego, wygłosił odczyt *Astronomical Background to the Work of Copernicus*. W ożywionej dyskusji, jaka nastąpiła po referacie, wzięli m. in. udział prof. K. Górski i prof. W. Iwanowska.

24 marca dr Ravetz przybył do Warszawy, gdzie utrzymywał żywe kontakty z Zakładem Historii Nauki i Techniki PAN, przeprowadzając wiele rozmów i konsultacji m. in. z prof. A. Birkenmajerem, prof. E. Olszewskim i prof. W. Voisé. 2 kwietnia wygłosił tu odczyt *Science and Ideology of XVII-th Century*.

W dniach 4—6 kwietnia gość przebywał w Krakowie, gdzie przeprowadził rozmowy z prof. E. Rybką, prof. P. Rybickim, doc. Z. Opiałem i drem S. Brzozowskim. 5 IV miał wykład w Krakowskim Obserwatorium Astronomicznym o treści podobnej jak odczyt w Toruniu.

Ostatnie dni pobytu w Polsce poświęcone były zwiedzaniu stolicy i kontynuowaniu kontaktów naukowych.

Bolesław Orłowski

ZNAJOMOŚĆ ZAGADNIENŃ HISTORII NAUKI I TECHNIKI WŚRÓD POBOROWYCH

Pracownicy Katedry Dydaktyki Wojskowej Akademii Politycznej im. F. Dzierżyńskiego wykonali w latach 1957—1960 badania, mające na celu ustalenie zasobu wiedzy i umiejętności poborowych¹. W ramach tych prac dokonano m. in. w 1957 r. sprawdzenia wiadomości z zakresu historii wśród 483 poborowych. Grupa ta obejmowała 148 poborowych z wykształceniem niepełnym podstawowym i podstawowym, 124 — z wykształceniem niepełnym średnim i średnim, 137 — z wykształceniem zawodowym i 74 — z wykształceniem technicznym. 358 poborowych pochodziło z miast, 125 — ze wsi.

Wśród zadawanych pytań znalazły się i takie, które pozwoliły w pewnym stopniu ocenić orientację młodzieży o różnym wykształceniu w zagadnieniach historii nauki i techniki, przede wszystkim polskiej. Odpowiedzi na te pytania stanowią

¹ Por. sprawozdania z wyjazdów do Leeds dra J. Dobrzyckiego i prof. E. Olszewskiego w nrach 1—2/1962 i 4/1962 „Kwartalnika”.

¹ Por.: *Wyniki badań poborowych*. Pod redakcją naukową prof. dra Tadeusza Nowackiego. Wojskowa Akademia Polityczna, Warszawa 1962, s. 197 (wydawnictwo powielone).